

Cange, of de kruijer van het lazaret : eene waare gebeurtenis : tooneelspel

<https://hdl.handle.net/1874/369848>

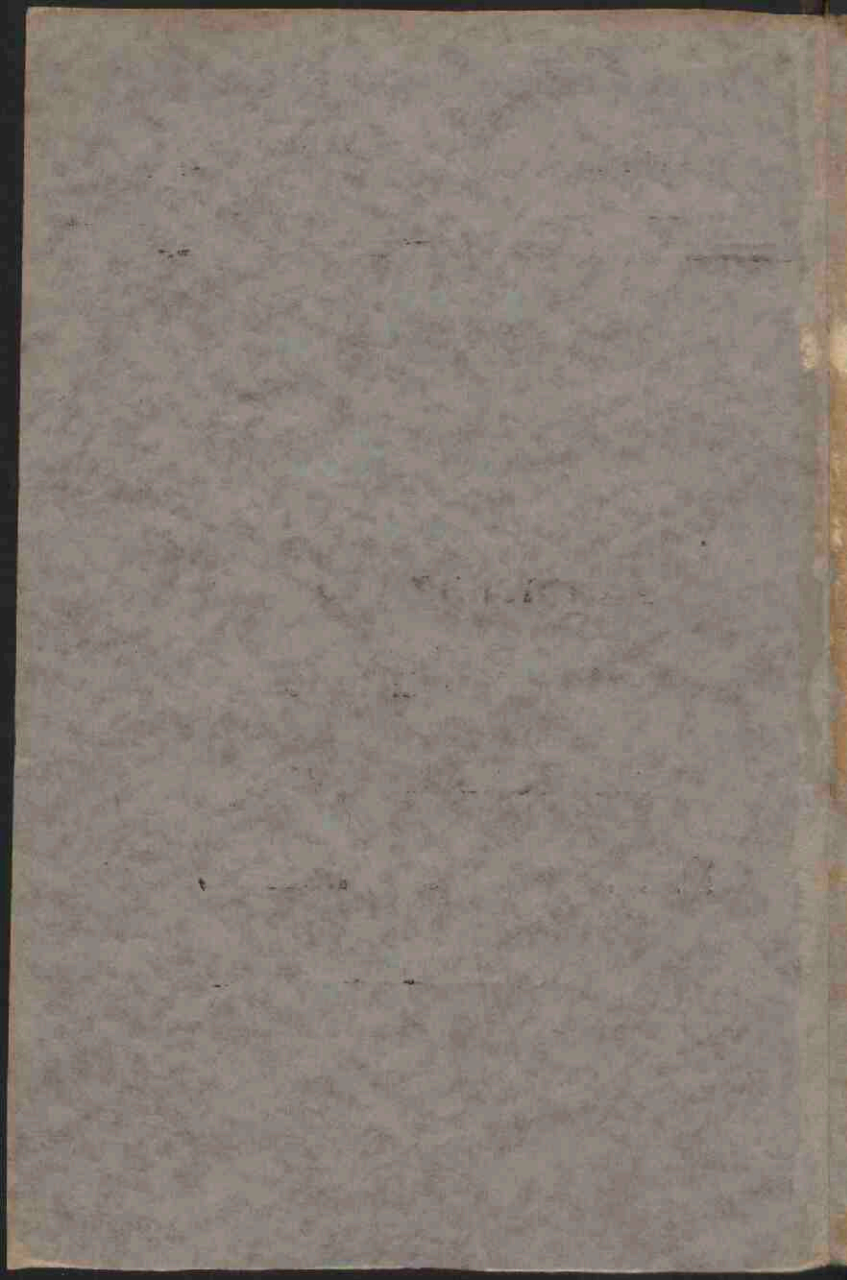
BIBLIOTHEEK DER RIJKSUNIVERSITEIT

TE UTRECHT

1929

**Verzameling tooneel-
stukken uit de
nalatenschap van
Prof. Dr. J. te WINKEL**

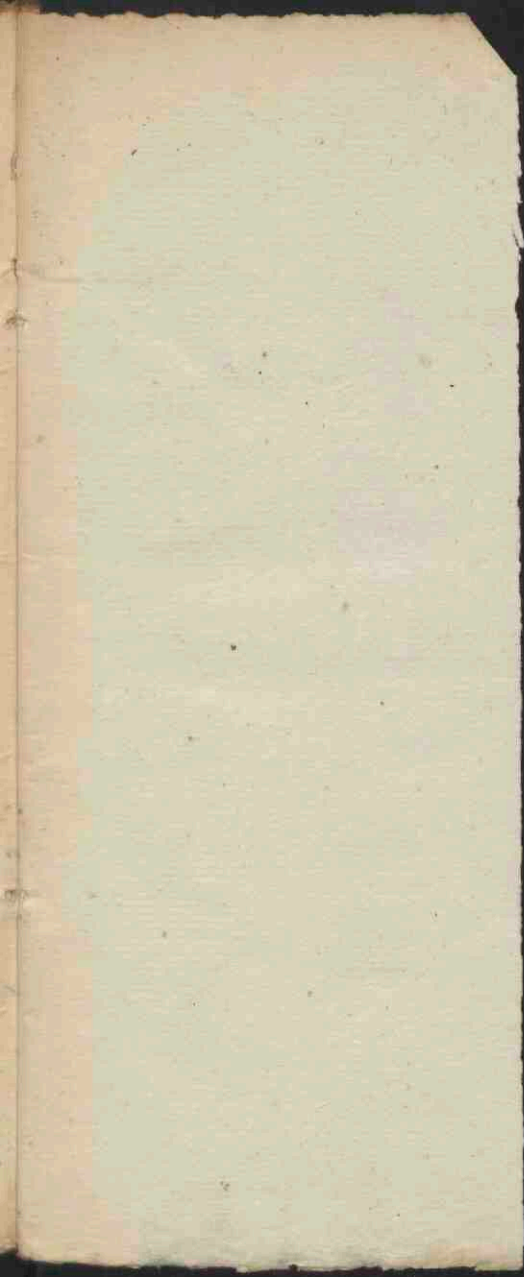
No. 629

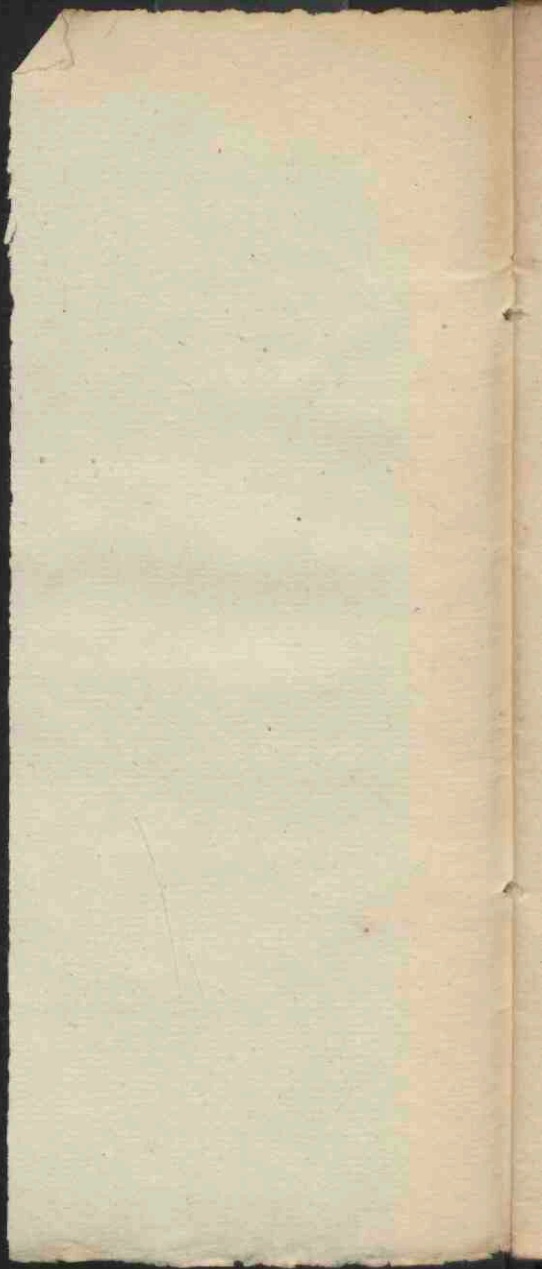

The United
N. 136

V. d. W. v. d. W.

N° 73

J. de Winkler

C A N G E ,
O F
D E K R U I J E R
V A N H E T
L A Z A R E T .

C A N C E

OF

D E K R U G E R

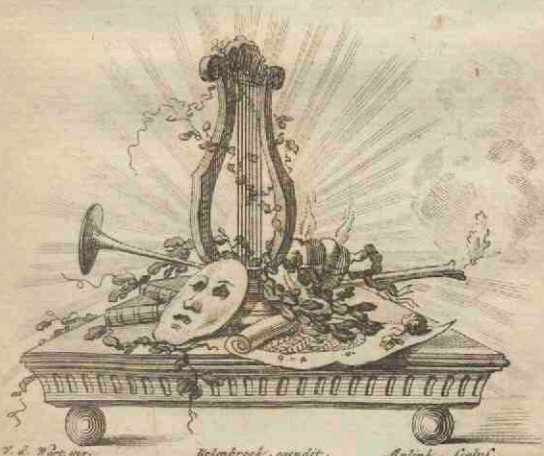
V A N H E T

L A Z A R E T

689

C A N G E,

OF
 DE KRUIJER
 VAN HET
 LAZARET;
 EENE WAARE GEBEURTENIS:
 TOONEELSPEL.
 GEVOLGD NAAR HET FRANSCH VAN
 G A M M A S,
 DOOR
 D. A. VAN DE WART.

Te AMSTELDAM, by
 PIETER JOHANNES UYLENBROEK.
 MDCCXCVI.
 BIBLIOTHEEK DER
 RIJKSUNIVERSITEIT
 UTRECHT.

C L A N G E

of
DE R U H E R
VAN H U S
L A N A R E
N O O M E R L E
C O M M A
D. M. K. N. D. B. W. M. A. T.

D. M. K. N. D. B. W. M. A. T.
M. O. C. K. T. V.

Weldaadige menschenliefde gaat boven alles.

LIEFDE EN GROOTMOEDIGHEID.

VERTOONERS.

CANGE, *kruizer.*

DURAND, *gekerkerd in het Lazaret.*

Burgeresse DURAND, *zyne vrouw.*

ROOSJE,

EMILIUS,

VICTOR,

}
} *zyne kinderen.*
}

VERSEUIL, *volks-representant.*

PICARD, *in dienst van Verseuil.*

*Het tooneel is te Parys, in het huis van den
burger Durand.*

C A N G E,

O F

D E K R U I J E R

V A N H E T

L A Z A R E T:

T O O N E E L S P E L.

E E R S T E T O O N E E L.

R O O S J E , E M I L I U S .

R O O S J E , *inkomende.*

Goeden morgen , broeder!

E M I L I U S .

Goeden morgen , zuster ! moeder is wel vroeg
uitgegaan ; weet gy waarom ?

R O O S J E .

Is dit vraagenswaard' ? 't is om middelen te vinden
om in ons bestaan te voorzien . Wy zyn wel té
beklaagen ! 'er blyft ons volstrekt niets meer over !

E M I L I U S .

Volstrekt niets ?

Ter zyde.

Wat zal zy verrascht worden! maar, zeggen wy het haar niet ten eersten!

Overluid.

't Is gelukkig dat myn kleene broértje nog slaapt; minder sterk dan wy zou het hem moeielyk vallen honger te lyden.

R O O S J E.

Ik wenschte ondertusfchen dat hy wakker wierd vóór haare wederkomst; ik zou hem een stukje van myn avond-eten, dat ik voor hem gespaard heb, geeven; 't is eené kleene verligting, maar misfchien genoegzaam om hem klagten uit te winnen, die het hart onzer arme moeder zouden verfcheuren.

E M I L I U S.

Lieve Roosje! dat ik u omhelze! Moeder is zo goed!

R O O S J E.

Zy heeft zo veel vérdriet, dat wy wel moeten vermyden het door onze misfagen te vergrooten. Zie, by voorbeeld, lieve vrind! gy hebt u gisteren niet wel gedraagen.

E M I L I U S, *vrolyk.*

Kom, lustig, spaar my niet; ik verlang eens te zien of gy goed kyven kunt.

R O O S.

ROOSJE.

U bekyven! ik heb 'er het recht noch den wil toe; maar ik kan my wel eenige ligte verwytingen veroorlooven, die u niet moeten beledigen in den mond van uwe zuster, van uwe vriendin!

EMILIUS.

Zy zouden my niet beledigen, wanneer ik ze verdiend had.

ROOSJE.

Wanneer gy ze verdiend had! rekest gy dan de ongerustheid, de droefheid van moeder voor niets? En, nog, welk eene moeder! niet te vrede ons het leven te hebben gegeven, ons te hebben gezoogd, verzorgd in onze kindschheid, heeft zy vader altoos verligt, in het moeilyk werk onzer opvoeding. Zy is het die ons hart vormt door haar voorbeeld, en ons verstand door haare lesfen. Let eens een oogenblik op uw gedrag, myn waarde Emilius! gy verzuimt uwe pligten, men ziet u nauwlyks een gedeelte van den dag, gy brengt hem, zonder twyfel, met speelen door. Ach, myn vriend! hoe kan men eenig genoegen smaaken, wanneer eene moeder in traanen smelt, wanneer een vader in ketenen zucht? — Gy schreit?... ik

TO E E C A N G E, 1

heb myn' broeder wedergevonden; want ik beken u dat uwe onbedachtzaamheid my min getroffen heeft, dan de byna zegevierende houding, waarmede gy de verwytingen van moeder hebt aangehoord.

EMILIUS, *lagchende en schreiende.*

Ik was dan in uwe oogen wel schuldig.

ROOSJE.

Dat kan ik niet ontkennen.

EMILIUS, *haar een briefje van vyftig*

stuivers toonende.

Daar, zie daar myne verfhoning.

ROOSJE.

Verklaar u.

EMILIUS.

Welaan, maar ik eisch geheimhouding. Hoor, in plaats van my speelend te vermaaken, zo als gy dacht, heb ik myn' tyd nuttig besteed. Hoe, zeide ik tegen myzelv', ik ben vyftien jaaren; zo veel kinderen van myne jaaren winnen reeds hun onderhoud, en ik ben nog tot last myner ouders! Heb ik niet, gelyk zy, armen, bekwaamheid, en nog meer, eene moeder te ondersteunen? Maar hoe kryg ik werk? De Hemel, die my dit ontwerp ingaf, zal my de middelen tot uitvoering bezorgen;

ver-

vertrekken wy! — Ik ging uit, en plaatste my in eene afgelegen wyk, onder de kruijers jongens; naauwlyks was ik 'er, of een burger gaf my bezigheid; voldaan over myn' yver en naauwkeurigheid, gaf hy my dit briefje; nog meer, hy beloofde my alle dagen iets te laten verdienen. Roosje, lieve Roosje, moeder zal minder ongelukkig zyn, minder ongelukkig — en dat door my! gevoelt gy myne vreugd?

ROOSJE.

Waarom haar niet van uw voornemen te verwittigen?

EMILIUS.

Och, neen, ik zal my wel wachten. Zy behoefde my slechts het voortgaan te verbieden, ik zou haar gebod niet durven overtreden. Ho, ho, ik zal mischien eenige reizen bekeven worden, maar het is my aangenaam, voor een dergelyk oogmerk. Neem dit briefje, en zeg vooral geen woord. Het is wel een goede burger van wien ik het ontvangen heb. Hy heeft eenigen tyd met my gepraat; wat spreekt hy wél! ik zal nooit zyn gesprek vergeeten. Hy heeft gevraagd of ik ouders had? ik heb hem onze rampen niet verborgen,
maar

maar ik heb hem wel verzekerd dat wy niet behoeven te bloozen , dat vader onschuldig was. vertroost u , kleine vriend ! zeide hy my , zy zyn voorby , die dagen van rouw en verschrikking , waarin de vaderlandsliefde eene reden tot veroordeeling was. Het stelzel der verdrukking is vernietigd ; de hoofden deezer haatelyke party bevelken den grond der vryheid niet meer. Op deeze woorden was ik geen meester van myzelve ; ik nam zyne hand , ik kuschte ze met vervoering , maar hy omhelsde my , zeggende : Ga voort , myn kind ! gy zult een waardig vaderlander worden. Toen heeft hy naar myn naam gevraagd ; ik stamelde ; ik bloosde ; ik bad hem my van het antwoord te ontslaan. Goed , goed , myn kind ! riep hy uit , want ik twyffel 'er niet aan... 't is zonder twyffel om uwe moeder te helpen... neem dit nog aan... Neen , burger ! wanneer men door zyn werk iets winnen kan , is het schandelyk te ontvangen , het geen men enkel aan het medelyden verschuldigd is... Myn vriend ! ik bewonder u... Ik eer uw geheim , maar ik weet de middelen... Toen kwam men ons stooren ; hy konde niets dan my op nieuw omhelzen , zeggende : Kom morgen weér , en geloof

loof dat de deugd vroeg of laat haar loon ontvangt.

R O O S J E.

Weet ge wel dat uw verhaal my heeft doen fchreien, en dat het my veel hoop geeft? die burger meent het wel, mifchien is hy in staat het te doen. . . zo hy ons onzen vader konde wedergeeven. . . Vrind! gy had ongelyk uw naam te verzwynen. Een weinig zotte fchaamte heeft u weêrhouden; maar, van daag...

E M I L I U S.

Ik zal hem dien zeggen; de tyd nadert, en kon ik, geduurende het afzyn van moeder...

R O O S J E.

Gy hebt gelyk; dit zou een verdriet minder voor haar zyn. Bovenal, myn vrind! haast u.

E M I L I U S.

Ja, ja! ik heb 'er het eerfte belang by, want zy omhelst my niet wanneer ze moeielyk op my is; gisteren, by voorbeeld... en een moederkusch, die is zo aangenaam. Vaar wel, zuster.

Hy vertrekt.

T W E E.

T W E E D E T O O N E E L .

ROOSJE, *alleen.*

Lieve jonge ! ik ben grootsch uwe zuster te zyn. Te voren gevoelde ik voor u tederheid, vriendschap ; nu is het iets meer , het is achting , eerbied. ô Gy , wier hart gesloten is voor de zachtste aandoeningen der natuur , ondankbaare kinderen ! Gy , die vreezen zoud de genietingen van uw goud te verminderen , zo gy ouders in het onheil ondersteunde ! waarom kunt gy niet in myn hart leezen , in dat van myn' broeder ? Dan zoud gy zien of het geluk , dat wroegingen kost , tegen dat , welk men aan het kinderlyk gevoel verschuldigd is , kan opweegen.

D E R D E T O O N E E L .

ROOSJE, CANGE.

ROOSJE.

Burger ! wien zoekt gy ?

CANGE.

De burgeresse Durand.

ROOSJE.

Dat is hier , maar zy is uit.

CAN-

CANGE.

Des te erger; ik had icts met haar te spreken
wegens haar' man.

ROOSJE, *met vervoering.*

Van myn' vader! 't is al drie dagen dat zy
niets van hem gehoord heeft. Wat zal zy verheugd
zyn! — Burger! wilt ge my een oogenblik wachten?
ik loop haar haalen. Ik maak misfchien misbruik
van uwe beleefdheid, maar gy zult my niet weige-
ren: uw gelaat kan niet bedrieglyk zyn en het be-
looft een goed hart.

CANGE, *bewogen.*

Ga, myn kind! ik zal wachten, ik zal wachten.

ROOSJE.

Gy zult my nog wel een' dienst doen: myn
kleine broértje slaapt in dat kamertje, zo hy wak-
ker wierd...

CANGE.

Ja, ja, ik begryp u, verlaat u op my.

ROOSJE, *gaat heen, maar komt nog eens weder.*

Hy is welvaarend, myn vader?

CANGE.

Zeer wel.

ROOSJE.

Ik kom zo weer.

Zy vertrekt.

VIER-

VIERDE TOONEEL.

CANGE, *alleen.*

Die braave burgers zyn ongelukkig, zeer ongelukkig, dat is wel te denken; ik zie hier niets dat geene elende aankondigt. Zulk eene schildery drukt my altyd op 't hart. Waarom zien zo velen, die hunne rykdommen niet weeten te gebruiken, zulks kochbloedig aan? Met dat all', des te erger voor hen. Zo zy nimmer het genoeg smaakten dat men vind in het ondersteunen zyns broeders, om hem eenige gelukkige oogenblikken te bezorgen, zyn zy door hunnen mislag verftoken van een zeer lieflyk genot, o ja, wel lieflyk! Waarom ben ik niet ryk genoeg?... ik wed dat dit eerlyk huisgezin van den arbeid van dien waardigen man leefde, en dat zyne hechtenis... dit denkbeeld pynigt my... De burger Durand heeft my verzocht van zyne vrouw eene kleene ondersteuning te verzoeken; maar, naar ik zie, is zy weinig in staat om hem iets te bezorgen; zy zou ze zelf eer nodig hebben, en myn verzoek zou haar slechts nog ongelukkiger maaken... Zo ik 'er zeker van was!... myne middelen zyn bepaald... ik heb een'

een' drukkenden post... wat zwaarigheid!... juist heb ik zedert eenige dagen meer gewonnen dan gewoonlyk; ik heb zelfs opgelegd. — Men komt — onderzoeken wy. Ik zal alles weeten.

V T F D E T O O N E E L.

EMILIUS, CANGE.

EMILIUS.

Moeder is nog niet weêrom, des te beter!

Hy ziet aan alle kanten rond.

Ik groet u, burger!

CANGE.

Gy zoekt, zonder twyffel, een jong meisje?

EMILIUS.

Ja, burger, dat is myne zuster.

CANGE, *ter zyde.*

Zyne zuster? goed, het toeval dient my; trachten wy de waarheid te ontdekken.

Overluid.

Zy is uitgegaan,

EMILIUS.

Weet gy waar zy is?

CANGE.

Zy is uit om uwe moeder te haaten, aan wie

B

ik

ik berichten breng van iemand die u zeer waardig moet zyn.

EMILIUS, *met levendigheid.*

Van myn' vader?.. ach, spreek, ik luister! —
Hy heeft veel moeten lyden — die goede vader!

CANGE.

Eene gevangenis is geen zeer aangenaam verblyf, zo als gy denken kunt; maar die waardige man zou dit nog geduldig genoeg verdraagen, zo hy eene kalme ziel bezat, zo hy omtrent uw lot was gerust gesteld. Het geen hem het meest treft, ziet ge, is niet het verlies zyner vryheid; 't is de droefheid zyn klein gezin niet te zien; 't is de vrees dat u iets ontbreekt; hy heeft het my wel niet gezegd, maar ik heb het wel bemerkt; uw bestaan hing van zyn' arbeid af, want ik heb hem dikwyls verrascht, by den uitroep: Wat zal van myne vrouw, wat zal van myne arme kinderen worden?

EMILIUS.

Hieraan herken ik hem; ons lot treft hem meer dan het zyne; zo hy ons gelukkig onderstelde, dan zou hy minder te beklagen zyn.

CANGE.

Dit is zeer natuurlyk.

EMILIUS.

Wel nu , zeg hem dat wy het zyn ; maar hem een tafreel van onze gesteldheid...

CANGE.

Niet getrouw , niet waar ?

EMILIUS.

Juist. De waarheid zou zo wreed zyn ! waartoe zou men hem pynigen door het verhaal onzer elende , daar hy buiten staat is die te verlichten ?

CANGE.

Ik had my dan niet bedrogen ?

EMILIUS.

Helaas ! neen , burger ! Een niet zeer voordeel-
 lig ampt , dat hy met naarligheid waarnam , diende hem tot onderhoud zyner vrouw en drie kinderen. Toen hy gevangen was , stelde een zyner opperhoofden , van zyne onschuld verzekerd , en hem zyn ampt willende bewaaren , my voor om het te vervullen , zo lang als hy in hechtenis was ; maar deeze barmhartige daad kostte hem eene zeer ernstige berisping. Zo waren zyne goede voornemens zonder vrucht. Vader verloor , met zyne vryheid , zynen post , en wy allen onze middelen van beflaan.

CANGE, met belangstelling.

Arme kinderen!

EMILIUS.

Stel u gerust, 'er bleef ons eene moeder over.

CANGE.

Ja, maar een echtgenoot in de gevangenis, een gezin in armoede, zwakke hulpmiddelen, en zomtyds misfchien geheel geene; hoe heeft zy dit alles kunnen wederstaan?

EMILIUS.

o! Weet gy niet wat eene moeder kan lyden, wanneer 't het lot haarer kinderen geld? de onze arbeid met myne zuster zo lang het dag is, en zelfs vaak in de nacht, om in onze zo dringende nooden te voorzien; maar 't is niet dan met veel moeite dat zy 'er toe geraakt. Zo het werk haar een' enkelen dag ontbrak, wy zouden zonder onderstand zyn. Ziedaar, burger! zie daar een getrouw afbeeldfel van ons lot. — Maar, by voorbeeld, dat moet gy hem niet zeggen, hy moet, ongetwyffeld geld nodig hebben, maar vraag 'er niet om aan moeder: het zou haar onmogelyk zyn 't u te geeven. Wacht, ik kan over deeze fom beschikken,

T O O N E E L S P E L. 21

ik heb dezelve wel verdiend, stel hem die ter hand van wegen myne moeder.

Hy bied hem een briefje aan.

CANGE, *ter zyde.*

Myn besluit is genomen, ik bezit slechts honderd guldens, zy zullen ze hebben.

EMILIUS.

Daar dan!

CANGE.

Bewaar uw geld; ik wilde u slechts beproeven. Uw vader is minder te beklagen dan gy denkt; hy heeft vrienden in de gevangenis gevonden, en zelfs heeft hy my belast uwe moeder ter hand te stellen...

Hy veinst iets te zoeken.

Domoor die ik ben! daar heb ik vergeeten het geen hy my gaf! ik ga het haalen. Zeg haar dat ik dra wederkom, maar niets meer, dat bid ik u!

Z E S D E T O O N E E L.

EMILIUS, *alleen.*

'Er zyn nog goede harten, dewyl men vrienden in het ongeluk vind. In de daad, de geheele waereld schynt in ons lot belang te stellen. 'Er

Is niemand, tot zelfs dien braaven burger, dien goeden kruijer, die my pas verliet, toe, die 'er niet gevoelig over schynt. Met wat belangstelling hoorde hy het verhaal onzer rampen! Ik zag traanen in zyne oogen; zonder twyffel bezit hy eene schoone ziel. Maar dit is 't niet alles; ik heb groot nieuws aan myne-lieve Roosje te vertellen. Wat duurt haar afzyn lang!... ik hoor haar.

Z E V E N D E T O O N E E L.

EMILIUS, ROOSJE, Burgeresse DURAND.

Burgeresse DURAND.

Waar is nu de kruijer? zonder twyffel heeft hem het wachten verveeld.

EMILIUS.

o Neen, moeder! maar hy had iets vergeten. Nu, hyzelf zal u alles verhaalen; hy komt zó weêr.

De oogen zyner moeder afveegende.

Schrei toch niet; dat doet u nadeel en het bedreeft ons.

Burgeresse DURAND.

Kan ik het lot, dat u dreigt, met drooge oogen aanzien? nimmer gevoelde ik meer dan nu hoe zeer het verlies uwes vaders voor u moeilyk te her-

herstellen zy. Zo hy my niet spoedig word wedergegeeven, kan ik vry worstelen tegen de rampen: myne pogingen zullen vergeefs zyn; zy zullen niet nalaaten u te vervolgen.

ROOSJE.

Dank der gierigheid van hen die zich van ons bedienen!

Burgeresse DURAND.

Die barbaaren! Zy hebben de laagheid uit te rekenen, in hoe verre zy onze elende ongestraft kunnen misbruiken! hunne gretige oogen onderzoeken onze gelaatstrekken, zy leezen 'er met blydschap de uitgestrektheid onzer nooden in, en missen nooit 'er zich mede te bevoordeelen, door het loon onzes zweets best mogelyk te verminderen.

EMILIUS.

Gelukkig zyn 'er min ongevoelige harten,

Ter zyde.

Ach, dat ik spreken durfde! maar neen; ik heb beloofd te zwygen.

ROOSJE.

Wat wilt gy zeggen?

EMILIUS.

Niets; aanstonds komt de kruijer weêr; zie, daar is hy reeds.

ACHTSTE TOONEEL.

EMILIUS, Burgeresfe DURAND, ROOSJE,
CANGE.

CANGE, *zich het voorhoofd afveegende.*

Burgeres! gy hebt misfehien uw geduld verloren, ik heb ondertuschen uit al myne magt geloopen.

Burgeresfe DURAND, *ter zyde.*

Hy is geheel bezweet, en ik heb niets voor hem!

CANGE.

't Was myne eigen schuld ook!... Waar duivel waren myne harsfens? juist het aangelegenfte van myn' last te vergeeten! Zie daar het geen uw man my gelast heeft u te brengen.

Burgeresfe DURAND, *verwonderd.*

Vyftig guldens! wat weldaadig hart heeft medelyden gekregen met zyne en onze elende?

CANGE.

Een zyner vrienden, die zich in de zelfde gevangenis bevind, heeft hem iets ter hand gesteld; ik weet niet juist hoe veel, maar ik vermoed dat het tweemaal deeze fom is.

Burgeresfe DURAND.

Denkt ge dat? Neen! ik ken myn' echtgenoot;
hy

hy is in staat zichzelven van alles te berooven, om aan zyn gezin een gelukkiger bestaan te verschaffen. Deelen wy dit geld; herneem de helft; de andere zal voor my genoegzaam zyn, en ik zal geruster zyn wegens het lot van myn' man.

CANGE.

Neen, burgeres! ik doe 'er niets aan. Hou deeze geheele fom, en geloof dat het uw' man aan niets zal ontbreeken; zyn vriend zal hem niet verlaaten, ik sta 'er borg voor.

Burgeresfe DURAND.

Gy kent hem dan?

CANGE.

o Ja, een weinig.

Burgeresfe DURAND.

Gelooft gy dat hy ryk zy?

CANGE.

Ten minste genoegzaam, om de gelegenheid tot eene weldaad niet te laten voorbygaan.

Burgeresfe DURAND.

Nu dan, breng hem dan den tol onzer erkentenis; maal hem de verrukking van een ongelukkig gezin, dat hy van de wanhoop verlost heeft, ja, burger! van de wanhoop! — Ik was 'er toe gebragt, daar

ik niet wist hoe mynen kinderen den, onontbeerlyksten onderstand te bezorgen; wy zouden dra brood gebrek hebben. Hy moet al de uitgestrektheid onzer elende kennen, om de grootheid zyner weldaad te gevoelen; verberg hem niets.

CANGE.

O, ik sta borg dat hy alles weeten zal. Ga, ga, van 't geen ik zie zal hem niets ontsnappen.

Ter zyde.

Wat ben ik getroffen!

ROOSJE.

Myn hart is zo vol, dat ik myn gevoel niet kan uitdrukken; maar Roosje is niet ondankbaar. Na haare ouders heeft zy niets waardiger ter waereld dan den weldoener haars vaders. Zeg het hem wel, bid ik u!

CANGE.

Ja, ja, ik zal niet in gebreken blyven.

Ter zyde.

Wat ben ik bewogen!

EMILIUS, *de hand van Cange aan zyn hart drukkende.*

Voelt gy hoe myn hart slaat? 't is de erkentenis die het zo zeer aandoet. Verzekeer hem dat Emilius zyn vriend is, in het leven — in den dood!

Hem

Hem om den hals vliegende.

Omhels hem voor my.

CANGE, *ter zyde.*

Ik hou 't hier niet langer uit; gaan wy! ik zou eindigen met my te verraden.

Overluid.

Vaar wel, burgeres!

Burgeresfe DURAND.

Gy verlaat ons reeds?

CANGE.

Uw echtgenoot verwacht tyding van u, ik moet ze hem spoedig brengen.

Burgeresfe DURAND.

Spaar zyn gevoelig hart in uw verhaal; zeg hem, dat wy, dank zy onzen weldoener, zo vergenoegd zyn als men, van het waardigste, dat men op de waereld heeft, afgescheiden, zyn kan; maar dat wy hoopen hem spoedig weder te zien, dat men ons met deze hoop vleit.

CANGE.

Ik zal myn best doen.

Ter zyde.

Ik heb slechts de helft myner taak volbragt, welaan, gaan wy nog één' gelukkigen maaken, dan zal myn geld wel belegd zyn.

Hy

Hy wil vertrekken.

Burgesse DURAND, *hem te rug roepende.*

Burger! alle dienst verdient belooning, en ...

CANGE.

Burgesse! ik ben vooruit betaald.

Ter zyde, op zyn hart wyzende.

Ja, wel betaald, myn loon is hier!

Hy verrekt.

NEG ENDE T O N E E L.

EMILIUS, ROOSJE, Burgesse DURAND.

EMILIUS.

Wel nu, mama! wat had ik u gezeid? gy ziet, alle menschen zyn niet slecht.

Burgesse DURAND.

Neen, myn zoon! — Eindelyk, lieve kinderen! ziet daar my in uw lot getroost: ik zal niet meer vreezen dat de honger u, by uwe ontwaaking, beforme; maar, waarde Roosje! deze weldaad ontflaat ons niet van de noodzaaklykheid om te arbeiden.

ROOSJE.

In tegendeel, ik wil myn' moed en werkzaamheid verdubbelen; maar neem gy een weinig rust, denk

denk dat uw welzyn ons noodzaakelyk is, en spaar u, voor uwe kinderen.

Burgesse DURAND.

Myne dochter ! de arbeid doet my minder na-
deel dan de ongerustheid ; zie daar my gerust ge-
steld , ik zal denzelven nu gemakkeliker draagen.
Herhaal my nu het geen de burger Fierval u gezegd
heeft ; ik had myn hoofd zo vol met het verlan-
gen naar tyding van myn' echtgenoot, ik was zo ver-
strooid , dat ik luisterde, zonder uw gesprek te verstaan.

ROOSJE.

De burger Fierval heeft reeds poogingen gedaan
om het ontslag van vader te verkrygen , en hy heeft
my beloofd dezelve op nieuw aan te wenden.

Burgesse DURAND.

Mogten zy niet vruchteloos zyn !

EMILIUS.

Ik vrees 'er voor. Om vry te spreken , ik hou
niet veel van dien burger ; hy belooft veel , maar zyne
belofte is verre van de daad ; en ik twyffel of wy wel
ooit veel verpligting aan hem zullen hebben.

Burgesse DURAND.

Emilius ! men beklagt zich dikwyls de menschen
te haastig beoordeeld te hebben. Wanneer hy niet
slaag.

flaagde, moeten wy hem toch dankbaar zyn voor de moeite die hy neemt.

EMILIUS.

Ja, maar neemt hy wel waarlyk moeite? wil hy ons wezenlyk verpligten? hoe meer ik hem beschouw, hoe meer ik aan zyne oprechtheid twyffel. Hy spreekt met zo veel omslag, en 'er is zo weinig openhartigheid in zyne houding; zie, het ja schynt my in zyn' mond neen te zyn.

Burgeresfe DURAND.

Hou op! zulk een karakter zou het verachtlykste van alle menschen zyn. Bedenk dit wel, men is verschoonlyk zyne achting kwalyk te plaatsen, men is het nimmer met dezelve lichtvaardig te rug te trekken, aan wien het zy.

T I E N D E T O O N E E L

EMILIUS, ROOSJE, Burgeresfe DURAND,

PICARD.

PICARD.

Ik geloof niet dat ik mis heb: hier woont de burgeresfe Durand?

Burgeresfe DURAND.

Ja, burger! en die ben ik zelf: wat begeert gy?

PICARD.

Te weeten of gy de huisvrouw zyt van den gewezen advocaat, den burger Emilius Victor Durand?

Burgeresse DURAND.

Zo heet ten minste myn man.

PICARD.

Heeft hy niet te Parys gestudeerd, in het collegie van La Marche?

Burgeresse DURAND.

Juist; maar waartoe al die vragen?

PICARD.

Vrees niets, vóór dat ik u de reden van myne komst meld; verwaardig u my nog op één punt te voldoen: was de vader van uw' gemaal niet zeer ryk?

Burgeresse DURAND.

Ja, maar het verlies van een proces heeft hem zyn geheel vermogen gekost.

PICARD.

Indien het zo is, volg my. De burger Verfeuil, een onzer waardige Representanten, heeft zyn' naam gevonden op de lyst der gevangenen; hy vermoedde dat het die van zyn' ouden medestudent kon zyn — ik kan 'er u niets meer van zeggen. Kom, en geloof dat uwe rampen ten einde loopen.

De

De burgeresfe Durand omhelst Roosje, geeft haar eenige bevelen, en stelt haar eenig geld ter hand.

PICARD.

Maar wat zie ik? ... ei, ja, hy is 't.

EMILIUS, *ter zyde, tegen Picard.*

Verraad my niet; moeder weet niets.

Burgeresfe DURAND, *Emilius omhelzende.*

Myne kinderen, dees dag begint onder gelukkige uitzigten: ik verlaat u met eene vleiende hoop; mogt zy vervuld worden!

EMILIUS.

Kom spoedig weêr, moeder! wy hebben zo veel redenen om uwe wederkomst te wenschen!

ELFDE TOONEEL

EMILIUS, ROOSJE.

ROOSJE.

Als ik wel zag, was die burger u niet onbekend?

EMILIUS.

Neen, zeker niet: ik zag hem by dien, waarvan ik u gesproken heb: ik brandde om u alleen te vinden, en om u ons onderhoud van dezen morgen te verhaalen.

ROOS-

ROOSJE.

Ik luister.

EMILIUS, *langzaam, met oogmerk om haare
nieuwsgierigheid te tergen.*

Het is wel belangryk, en de byzonderheden zullen u bekooren.

ROOSJE.

Ter zaak, ik fineek het u!

EMILIUS, *nog tergend.*

Nu, nu, zo driftig niet, bezadig u; dat is een duivelsch ding, die nieuwsgierigheid, byzonder by de vrouwen!

ROOSJE.

Lieve Emilius! weet ge wel dat ge fomtyds vermaak schept in my te tergen?

EMILIUS.

En ik slaag vry wel.

ROOSJE.

Dat verheft uw karakter niet.

EMILIUS.

Het uwe nog minder.

ROOSJE.

Dat toont dat gy een bemoelial zyt.

EMILIUS.

Dat toont dat gy te driftig zyt.

C

ROOS-

ROOSJE.

Schei uit, of ik word boos.

EMILIUS.

Geen boosheid, of gy zult niets weten.

ROOSJE, *op een' scherpen toon.*

Dat is niet mooi van u gedaan. Zo ik eene goede tyding voor u had, ik zou ze u zo wreed niet doen koopen.

EMILIUS.

Gy spreekt op uwe manier, dit word ernstig. Gy word boos... ziet ge niet dat ik kortswyl?

ROOSJE.

Dat is wel ontydig — voor 't overige, spreken wy 'er niet meer van, ik wil niets weten.

Zy veinst te vertrekken.

EMILIUS.

Gy leeft 'er al byzonder meet o, ik ben geen vrouw! niets kon my noodzaaken u te zeggen:

Roosje luistert met list.

Dat de burger Verfeuil my met vwindelykheden overladen heeft, dat hy my dikwyls myn' naam heeft doen herhaalen, dat hy hem geduurig met vernieuwd genoegen schein te hooren, en eindelyk, dat hy my verliet met te zeggen dat ik berichten van hem hebben zou.

ROOS-

ROOSJE, *laghende.*

Uitsteekend! ik bewonder uwe bescheidenheid! gy zyt geen vrouw... neen!

EMILIUS.

Ik heb niets gezegd, dunkt my.

ROOSJE.

Neen; maar ik heb alles verstaan; zo ge wilt zal ik het u woord voor woord herhaalen.

EMILIUS.

Dat is niet nodig. Van wat middel hebt gy u toch bediend om my myn geheim te ontrukken?

ROOSJE.

U, uw geheim te ontrukken, zegt ge? ik heb geen geweld nodig gehad: het vloeide van zelf! maar, kom, laat ons vrede maaken — en het waare middel is u de gelegenheid te bezorgen om my te verpligten.

EMILIUS.

Gy tast my in myn zwak. Wat moet ik doen?

ROOSJE, *hem eene mand gevende.*

Ga, verwisfel dit briefje, en koop den voorraad dien wy nodig hebben; ik moet den burger Fierval opwachten.

EMILIUS.

Ik vlieg.

TWAALFDE TOONEEL.

ROOSJE, *alleen.*

De burger Fierval heeft zonder twyffel goede oogmerken; ik verwyt my zelf dat ik al het vertrouwen, dat hy verdient, niet in hem stel; myn wantrouwen is sterker dan ik zelf ben: hy zegt my niets dan vleijery, en zyne verkeering is my lastig, zyne tegenwoordigheid hindert my; moeder heeft my nogthans bevolen hem te ontzien; ik doe ook all' wat ik kan opdat hy myne gedwongenheid niet bemerkte.

DERTIENDE TOONEEL.

ROOSJE, EMILIUS.

ROOSJE.

Hoe, reeds te rug?

EMILIUS, *buiten adem.*

Vader is vry.

ROOSJE, *met verrukking.*

Hy is vry!

EMILIUS.

Ik heb hem reeds omhelst. Hy volgt my, met zyn' verlosfer. Ik heb uit al myne magt geloopen, om u dit gelukkig nieuws te melden; maar zie, daar is hy reeds.

VEER-

VEERTIENDE TOONEEL.

EMILIUS, ROOSJE, DURAND, Burgeresse

DURAND, VERSEUIL, PICARD.

DURAND, *na zyne kinderen omhelst te hebben.*

Lieve kinderen! met welk eene blydschap sluit ik u in myne armen! ik heb gevreesd u niet weder te zien. Eenige dagen laater... maar denken wy daar niet meer aan. Ik ben in 't midden van myn huisgezin; de onderdrukkers hebben den last hunner misdaden gedraagen, alle myne rampen zyn vergeten!

Burgeresse DURAND.

Hoe, myn vriend? kon het zyn...?

VERSEUIL.

Ja, burgeres! uw echtgenoot was onder het ge-
taal der veroordeelden. Hy bezat bekwaamheden en
deugd dit was eene dubbele oorzaak om schrik aan
onze onderdrukkers te verwekken.

DURAND.

Dit afbeeldfel is wel geveleid, en ik kan 'er my-
zelve niet wel in kennen. Ik bezit een zuiver hart,
eene eertyke ziel, dit behoort zo; ik bemín de vry-
heid met vervoering; zy is de afgod aller braave

Franschen; myne gedachten zyn niet óm te koopen, de schelmen alleen maaken 'er een' handel van. Zie, alle deeze vreemde hoedanigheden verdienen uwen lof niet meer dan de gevangenis die ze my waardig maakten.

Zich tot zyne kinderen wendende.

En gy, lieve kleinen! komt, omhelst my nog eens; zoud gy die gewoonte verleerd hebben? ik ben wel lang van uwe omhelzingen verftoken geweest, ik wil den verloren tyd herftellen. Emilius! ik ben over u zeer voldaan; ik weet alles; gy zyt een braave zoon.

Roosje gaat Victor haalen.

EMILIUS, *blozende.*

Men heeft my verraden.

DURAND.

Kom, wees niet befchaamd, wees geen kind: men moet niet bloozen dan wanneer men kwaad doet.

Hy omhelst hem, zo ook Victor.

VERSEUIL.

Dit tafereel bekoort my.

Burgeresfe DURAND.

Het fpyt my dat Fierval 'er geen getuige van is.

VERSEUIL.

Fiervall

Burgeresfe DURAND.

Ja, die is onze vriend.

VERSEUIL.

Hy, uw vriend? leer hem kennen; in plaats van u van dienst te zyn, wilde zyne huigchelary de weldaadige hand weêrhouden, die de ketenen van uw' gemaal afvallen deed. Hy beeve! vroeg of laat zal hy het loon zyner snoodheid ontvangen: de nationaale waakzaamheid is werkzaam op alle de deugdlooze wezens van zyne foort. Een masker der huigchelary ontrukkt hem nog een gedeelte zyner schande, maar men zal hem weldra weeten te doen vallen, dan zal zyn karakter in al deszelfs wanstaltigheid verschynen. Ik geef hem aan geen wroegingen over; ik veracht hem te veel om hem 'er vatbaar voor te gelooven; maar ik wenschte dat hy een oogenblik uw geluk kon beschouwen: het gezigt van de zegepraal der deugd is de grootste straf voor zyns gelyken.

DURAND.

Uw bericht verbaast my; maar verwyderen wy deeze treurige beelden, om ons slechts met aangename voorwerpen bezig te houden; dees dag zy geheel aan de erkentenis toegewyd.

Tegen zyne vrouw.

Verzoek uwe goede buurvrouw hier: ik wil haar aan myn' vrind aanbieden; vergeef het my, zo ik, in de eerste vervoeringen myner vreugd, haar vergeeten heb, om my enkel met myn gezin bezig te houden.

Burgeresse DURAND.

Ik begryp u niet.

DURAND.

Die buurvrouw, die u die vyftig guldens, die gy my bezorgd hebt, geleend heeft.

Burgeresse DURAND.

Ik gevoel het verwyte, en ik beken het verdiend te hebben. Ik had u moeten spreken van dien braaven metgezel des onheils; van dien gevoeligen vriend, die u in staat gesteld heeft ons deeze som te zenden.

DURAND.

Gy spot, ik heb u niets gezonden; gy hebt zelf my dat geld bezorgd, door Cange, onzen kruijer, en gy hebt hem gezegd dat eene goede buurvrouw het u geleend had.

Burgeresse DURAND.

Neen, ik betuig het u, geen eenige buurvrouw is my te hulp gekomen; maar spot niet meer, en beken dat een vrind, in uwe gevangenis...

D U.

TOONEELSPEL. 41

DURAND.

Ik heb geen vriend in de gevangenis gevonden.

VERSEUIL.

Wat hoor ik? eene weldaadige hand helpt u beiden te gelyker tyd, en verschuilt zich in de schaduwen des geheims! — Vrinden! wie uw weldoener zy, hy moet ontdekt worden, tot eer der menschheid. — Picard, haal den kruijer.

DURAND, *tegen Picard.*

't Is slechts een paar treden van hier, aan de deur der gevangenis; gy zult 'er hem onfeilbaar vinden; hy was 'er toen ik uitging, en heeft my zelfs de hand gedrukt; hy heet Cange, vergeet het niet.

Picard vertrekt.

VTFTIENDE TOONEEL.

EMILIUS, ROOSJE, DURAND, Burgeresse

DURAND, VERSEUIL, VICTOR.

VERSEUIL.

Waarde Durand! een onbekende was grootmoedig omtrent u, ik wil rechtvaardig zyn.

DURAND.

Wat bedoelt gy?

VERSEUIL.

't Is weinig u uwe vryheid wedergegeven te

hebben. Ik ben bezig met zekere middelen om u het leven en uwen vriend te doen beminnen; eene hoofdplaats in een onzer comptoiren open zynde, heb ik die voor u verzogt, omdat ik u dezelve waardig vond, en ik heb het geluk gehad die te verkrygen; morgen kunt gy ze reeds aanvaarden.

DURAND.

Kinderen! vriendin! hoe veel erkentenis zyn wy hem schuldig!

VERSEUIL.

Vriendschap, dit klinkt beter. Voor 't overige, denk niet dat onze oude verbintenis my partydig voor u maakte, 't is niet dan na het strengste onderzoek gedaan te hebben omtrent uwe denkwyze en bekwaamheden, dat ik u voorgesteld heb. De algemeene stem, die nooit bedriegt, is geheel in uw voordeel. Ik heb overal niet dan lofspraaken opgedaan. Durand, zeide men, is een wél onderwezen, werkzaam man, een goed echtgenoot, een teder vader, en een uitmuntend patriot; in één woord, alle myne naarvorschingen hebben my niet dan redenen bezorgd, om u steeds hooger te achten. Vergeef dit myn mistrouwen; ik konde over myn goed, zelfs over myn leven beschikken, voor myn' vriend; maar

maar ik mogt hem geen aangelegen post in de republiek toevertrouwen, zonder zyne denkwyze wél te kennen.

L A A T S T E T O O N E E L.

EMILIUS, ROOSJE, DURAND, Burgeresfe
DURAND, VERSEUIL, CANGE, PICARD,
VICTOR.

PICARD.

Ik breng hem u, ik heb veel moeite gehad om hem te doen besluiten my te volgen, maar hier is hy eindelyk.

CANGE.

Wat wilt gy?

DURAND.

Cange, vertel ons, waar kwam dat geld van daan dat gy ons ter hand stelde?

CANGE.

Kyk eens! wat scheelt u dat?

DURAND.

Zeer veel, myn vriend! laat de naam van onzen weldoener ons niet verborgen blyven.

CANGE.

Hy heeft my de stilzwygendheid bevolen, hy wil onbekend wezen, ik moet zyn geheim bewaaren.

Bur-

Burgesse DURAND.

Onttrek hem niet aan onze erkenenis.

EMILIUS, ROOSJE.

Zeg ons zyn' naam?

CANGE.

Ik kan niet.

DURAND.

Wy zullen het weeten.

*Cange wil ontsnappen, Emilius houd hem by
zyn' kiced vast.*

EMILIUS.

Ik laat u zo gemakkelyk niet los, dat is zeker.

CANGE.

Wat is uw oogmerk, hem het geld te hergeeven, u met hem te veressenen?

DURAND.

Als ik het hem wedergaf, duizendmaal verdubbeld, zou ik my nog nooit veressend rekenen. Ouhoud my het genoeg niet hem te zien, hem aan myn hart te drukken.

CANGE.

Luister, wat myn uiterste verklaating is: ik zal u niet uit het oog verliezen, ik zal u broederlyk van tyd tot tyd komen zien. Zo gy ooit gelukkiger zyt,

zo ik u ryk genoeg vind om my... om 't hem te hergeeven, zonder u te hinderen wél te verstaan, dan zal ik spreken; zo lang zwyg ik onverbidlyk.

DURAND.

Ik kan op uwe belofte rekenen?

CANGE, *hem in de hand staande.*

Myn woord is myn zegel.

DURAND, *met blydschap.*

Nu dan, vertel het op dit oogenblik!

CANGE, *verwonderd.*

Hoe?

DURAND, *op Verseuil wyzende.*

Dank zy dien vriend! ik zie my met een' voordeelligen post begunstigd.

VERSEUIL.

Ik sta u voor deze waarheid in,

CANGE.

Hier loopt bedrog onder.

DURAND.

Ik heb uw woord.

ROOSJE.

Uw woord is uw zegel!

EMILIUS.

En wy eischen dat gy het houdt.

VERSEUIL.

Ja, leer ons dien grootmoedigen man kennen.

CANGE.

Grootmoedig, grootmoedig! zeg: gevoelig! en het is genoeg. Wat vind gy daar zo verwonderlyk in? ik zie 'er niets dan iets zeer natuurlyks in. Zie, ik ben een arme duivel, ik heb cene vrouw en zes kleine marmotjes.

VERSEUIL.

Zes kinderen, op uwe jaaren!

CANGE, *met goedhartigheid.*

O, ik zeg, ze zyn niet allen van my; maar ik heb een' broeder, die aan de frontieren tegen de vyanden der republiek vecht; zyne vrouw, myne arme zuster, is gestorven; drie kleene kinderen nalatende, heb ik de verzorging deezer ongelukkige onnozelen op my genomen.

DURAND.

Zoeken wy onzen weldoener niet langer; ik herken hem aan deeze daad: hier is hy, myn hart zegt het.

CANGE.

Zie daar groote redenen! — wei nu, ja, ik ben het. Ik zag u in het ongeluk, ik heb u geholpen, ik deed wat ik moest: waart gy myne broeders niet?

Bur-

Burgeresfe DURAND.

Omhels een huisgezin, dat de gedachtenis deezer
weldaad nimmer verliezen zal.

Cange omhelst de kinderen van Durand.

VERSEUIL.

Achtenswaardig man! het is even moeilyk, zo
veel deugden te beloonen, als dezelve te evenaa-
ren! men kan u slechts bewonderen.

Burgeresfe DURAND.

Ik zoude vergeefs uwe weldaad willen erken-
nen; kom, ten minsten, by my wonen; laat ons
flechts één huisgezin uitmaaken; verwaardig u my
genoeg te achten, om my aan uwe deugden te
verbinden!

EMILIUS.

Ach, ja! kom by ons, uwe kinderen zullen on-
ze broértjes zyn.

CANGE.

Neen; zie, dat zou ons beiden hinderen. Ik
zou minder in myn' schik zyn. Ik leef gaarn naar
myn' sijnak, laat my vry; blyven wy daar wy zyn;
ik zal de vrind van uw huis zyn. Ik zal u van
tyd tot tyd, dikwyls zelfs, komen bezoeken, ja,
ja, dikwyls; myn hart zegt het my; braave menschen
zyn

zyn gaarne by elkanderen. Ik zal's avonds met u eeten,
uwe kinderen streelen, en ik wensch u nimmer te
verlaaten, dan met de hoop u spoedig weér te zien!

DURAND.

Vrind! ik spreek u niet van u uw geld weder
te geeven; all' wat ik heb is het uwe, gy kunt
er over beschikken; voor my, ik verzoek dit brief-
je altoos te mogen bewaaren.

VERSEUIL.

Ja, waarde Durand! het blyve in uw geslacht
als een heilig gedenkteken: het zy de erffenis uwer
kinderen; en dat uwe laatste nanceeven, het beschou-
wende, en den naam van deezen braaven man
noemende, nog leeren weldaadigheid te oefnenen.

E I N D E.

